

MAANÕUKOGU

Protokoll nr. 12.

Koosolek 20. juulil 1917 kubermangu lossi Valges saalis, Tallinnas, Toompeal.

Kokku on tulnud 35 maanõunikku: J. Koort, Ar. Vallner, R. Jaska, J. Raamot, Chr. Arro, Hans Roos, P. Johanson, M. Kiirats, J. Temant, A. Kurrikoff, H. Kask, H. Pöhl, T. Laur, J. Kurvits, J. Lasn, H. Riberg, J. Kalm, J. Reintam, Aug. Kohver, A. Veiler, J. Vilms, F. Mikkelsaar, K. Saral, N. Kösner, Jul. Seljamaa, A. Leetsmann, H. Reiman, A. Podrätshik, A. Ennemuist, J. Januson, H. Kruus, A. Palm, J. Tõnisson, Masik, K. Ast.

Protokolli kirjutab R. Jaska.

Koosoleku avab juhataja A. Vallner kell 1.20 min. ja loeb järgmise päevakorra ette:

1. Erakorraline teadaandmine:
 - A. Kubermangu komissariaadi asjus:
 - a) valimised;
 - b) Liivimaa komissari koha ära kaotamine;
 - c) seltskondliste asutustega läbikäimine.
 - B. Valla valimise määruste asjus:
2. Nõukogu eestseisuse täiendamine.
3. Maavalitsuse valimine.
4. Krediid.
5. Väeteenistuse komisjoni liikme valimine.

1. Erakorraline teadaanne valla valimiste määruste asjus.

Otsustatakse erakorralist teadaandmist valla valimise määruste asjus päevakorra esimese punkti esimesesse osasse üles võtta.

2. Sotsialistliku bloki avalik seletus.

H. Kruus saab erakordseks seletuseks sõna ja kannab sotsialistide bloki nimel järgmise avaliku seletuse ette:

Maanõukogu koosolekul 18. juulil s. a. valiti Eesti kubermangu maakomiteesse neli saadikut, kelle hulgas on 1 sotsiaaldemokraat, 1 sotsialist-revolutsionäär, 1 tööerakondlane ja 1 radikaal-sotsialist. Kaks demokraatliku bloki poolt ülesseatud kandidaati jäid vähemusse. Häälendamise tagajärgede selgumisel lahkusid nimetatud bloki liikmed meelevalduslikult koosolekult.

Järgmise päeva koosolekul 19. juulil esines bloki esitaja deklaratsiooniga, milles seletatakse, et sotsialistlik blokk Maanõukogu demokraatliku ühenduse leplik-

kuse ja järelandlikkuse püüete peale vaatamata kodanliste olluste vastu ootamata vägivalda tarvitanud. Eksiarvamiste ärahoidmiseks peab sotsialistlik blokk tarvitliseks sel puhul järgmist seletada.

Et meie maaomavalitsusel ja iseäranis selle kõrgemal asutusel — Kubermangu Nõukogul — määratu hulk tõsiseid, vaeva nõudvaid päevaülesandeid ees on, mille lahendamine kõigi võrdlemisi niikui nii väikearvulise Maanõukogu liigete jõudu ja kaastööd nõuab, siis asus sotsialistlik blokk juba alguses seda ära tundes niisugusele arvamisele, et tarvis on Maanõukogu tegevusel nii palju kui võimalik kokkuleppe ja koalitsiooni põhjuseid maksma panna, et kõigile tööst osavõtmist võimaldada. See oli seda tarvilisem ja võimalikum, et Maanõukogus kindel enamus puudub, mis juba esimesel koosolekul ilmsiks tuli. Esimeheks valiti küll sotsialist, kuid samal ajal jäi sotsialistlike rühma ettepanek, peale Ajutise Valitsuse ka Venemaa Tööliste, Soldatite ja Talupoegade Saadikute Nõukogude Keskkomiteedele tervitustelegramm saata, vähemusse. Kokkuleppe põhjuseid suudeti teostada, mis kõige kujukamalt avaldus nõukogu juhatusel valimisel, kus demokraatlik ühendus kolm, sotsialistlik blokk kaks ja radikaal-sotsialistid ühe koha said.

Sotsialistlik blokk oli valmis ka edaspidi koalitsiooni põhjuseid kinni pidama ja arvas tarviliseks, et ka maakomiteesse valimistel seda ei rikutaks. Et aga enne nimetatud valimisi Maanõukogu teiste rühmade seisukoht ja arvamus selles asjas sotsialistliku bloki liigetel teada polnud, tunnistati otstarbekohaseks, et blokki kuuluvad rühmad sots.-demokr., sots.-rev. ja tööerakondlased igaüks oma kandidaadi koosolekule üles seab, ilma et nende poolt hääletamine bloki liigetel kohustav oleks olnud. Ülesseatud kandidaadid läksid siiski väljaspool blokki olevate Maanõukogu liigete toetusel läbi. Ja see andiski demokraatlikele blokile põhjuse seletada, nagu oleks sotsialistlik blokk kodanliste olluste vastu ootamata vägivalda tarvitanud. See seletus on veel seda enam arusaamatuseks, et praegu Maanõukogus sotsialistlik blokk, millesse kuuluvad 6 sots.-revol., 4 sotsiaal.-demokr., 4 tööerakondlast ja 1 väljaspool erakonda, oma 15 liikmega seni valitud ja päralt jõudnud nõukogu 41 liikme hulgas mitte maakogu enamuse ei moodusta, mikspärast tema vägivaldast kõnelemine täiesti põhjendamata on.

Loobudes siinkohal igasugusest asjata poleemikast ja vastastikuse jõu, oskuse ja raskuse kaalumisest, ei saa sotsialistlik blokk siiski jätta avaldamata oma arusaamatust demokraatliku bloki liigete nende pretensioonide kohta, mis nad arvavad õigustatud olevat enesele selle „osa“ nõudmises, „mille peale neil oma elulise vilumise ja töökuse poolest õigus oleks olnud.“ Samuti ei saa meie jätta õiendamata, et sotsialistlikus blokis ühtki meest ei ole, kes kodanlise erakonna esitajana on valitud, nagu seda demokraatliku ühenduse avalik seletus võimaliku arvab olevat tõendada.

Vaatamata demokraatliku ühenduse töötakistuse peale ei pea sotsialistlik blokk siiski mitte võimalikuks oma esitajaid niihästi Maanõukogu juhatusest kui ka senini valitud komisjonidest ära kutsuda, silmas pidades, et meie maaomavalitsuse asutuste ees hulk ülipõnevaid küsimusi seisab, mis rutulist otsustamist ja korraldamis nõuavad.

20/VII. 1917.

A. Vallner, H. Kruus, A. Ennemuist, R. Jaska, A. Podrätshik, J. Januson, H. Roos, H. Reiman, A. Palm, J. Seljamaa, N. Köstner, V. Masik, A. Leetsmann.

Märkus: Mina ei ole mitte blokis, vaid astun teatavates küsimustes ühiselt sotsialistide rühmadega välja.

A. Leetsmann.

3. Radikaal-sotsialistide avalik seletus.

Niisama saab J. Vilms erakordseks seletuseks sõna ja kannab radikaal-sotsialistide nimel järgmise avaliku seletuse ette:

Meie Eesti maapäeva Eesti tööerakonna (radikaalsotsialistide) fraktsioonide liikmed ja poolehoidjad, leiame tarvilikuks maapäeva demokraatliku bloki deklaratsioonil puhul järgmist seletada:

Eesti maapäeval on kolm rühma — demokraatiline blokk, sotsialistiline blokk ja Eesti tööerakond (radikaalsotsialistid). Siisamaale on Eesti tööerakond ikka sotsialistlike blokiga põhjusemõttelises küsimustes kaasa hääletanud.

Eesti tööerakonna poolehoidjatest ei ole kõik mitte sotsialistid, aga töötavad siiski Eesti tööerakonna liikmetega koos, nende eeskava omale kõige vastuvõetavaks pidades.

Nagu demokraatiline blokk ise seletab, on maapäeval algusest saadik kõigi maapäeva sisemiste asutuste valimisel koalitsiooni-põhjusmõtet silmas peetud.

Sarnastel kordadel ei hääletata aga mitte isiklike kandidatuuride poolt, vaid täielise kokkulepitud nimekirja poolt. Nii-sugustel juhtumistel võib isegi nii olla, et teatav rühm oma isiku üles seab, kes kui isik poolehoidmist mitte ei leiaks, kes sel-

lepärast läbi läheb, et ühisesse koalitsiooni nimekirja üles on võetud.

Maakomitee valimistel ei olnud koalitsiooni üle mitte mingitsugust läbirääkimist. Demokraatiline blokk ei pööranud kellegi poole kandidaatide üle kokkuleppimise ettepanekuga.

Ei ole aga sarnast ettepanekut, siis ei ole ka kokku lepitud nimekirjas ja hääletusele võivad tulla ainult üksikud kandidatuurid.

Nii sündiski. Demokraatiline blokk pani kaks isikut ette, kes meile kui sarnased mitte vastuvõetavad ei olnud. Et aga isikud eraldi hääletati, siis ei saanud meie mitte demokraatliku bloki isiklike kandidatuuride poolt hääletada.

Nii jäid ka nad vähemusesse. Vastuhääletamist ei olnud üleüldse mitte. Miks-pärast demokraatiline blokk selles küsimuses koalitsiooni üle läbirääkimisesse ei astunud, on lihtsalt arusaamata, sest tema kui vähemuse otsekohene kohus oleks see olnud.

Ka siis, kui kuus kandidaati üles olid seatud ja igaüks näha võis, et kaks vähemusesse peavad jääma, ei nõudnud demokraatiline blokk vaheaega, et läbi rääkida. Üleüldse võib selles küsimuses mitmel seisukohal olla, kas maakomiteesse valimisel tuleb koalitsiooni-põhjusmõte läbi viia, sest maakomitee töötab maapäevast täiesti lahus ja sinna ei vali maapäev ükski saadikuid. Nii ei saa maapäev ka selleks siis kaasa aidata, et maakomitee koalitsiooniliselt kokku oleks seatud.

Demokraatiline blokk seletab, et kui enamuse ka tulevikus oma seisukohalt hääletab, siis demokraatiline blokk enese tööst tagasi tõmbab. Ühes sellega lahkuvad aga tema liikmed eestseisusest ja komisjonidest ilma tulevikku ootamata.

Kas sarnane seletuse ja teo vastuolu annab kiidetud eluvilumisest jaatavat tunnistust.

Mis üleüldse demokraatliku bloki eluvilumisesse ja töökusesse puutub, siis peab ütleva, et need maapäeva töös siisamaale veel mitte millegiski avaldunud pole. Üleüldiselt peab ütleva, et demokraatiline blokk sootuks iseäralisele seisukohale on asunud. Just sarnasele seisukohale, mida kodanlased ise alati sotsialistidele ette on heitnud. See seisukoht seisab selles, et kui enamust ei ole, siis vastutamata opositsiooni seisukohale asutakse.

Kas valijad demokraatliku bloki mehi on Maapäevale saatnud teiste töötegemist pealt vaatama, selle üle otsustab muidugi maa ise.

Meie arvame, et meid on saadetud Maapäevale tööd tegema, aga mitte tööd takistama.

J. Vilms, P. Johanson, A. Veiler.

4. Läbirääkimised avalikkude seletuste puhul.

Otsustatakse erakordsete seletuste kohta läbirääkimisi avada. Tõnisson saab sõna, kaldub aga temast kõrvale, mille peale juhataja tähelepanemist juhib; Tõnisson saab ägedaks, ja astub väljakutsuvalt juhataja vastu välja, mille peale juhataja temalt sõna ära võtab.

Koosolek otsustab, et juhataja ei ole õieti talitanud sel puhul, et tema Tõnissonilt sõna ära võttis; otsuse poolt on 17 häält, vastu 16.

Vallner annab juhatuse J. Vilmsi kätte. Tõnisson seletab, et tema juhatajat

Vallneri ei ole tahtnud haavata. Vallner teatab, et tema rahuldatud on.

Tõnisson saab uuesti sõna ja seletab, et demokraatline blokk on nõus läbirääkimisi algama, kui pahem tiiv asjalikule seisukohale asub, kui konflikt valimise asjus maakomiteesse kõrvaldatakse.

5. Järgmise koosoleku määramine.

Otsustatakse järgmist koosolekut täna kell 5 p. l. ära pidada.

Ar. Vallner (*allkiri*).

H. Kask (*allkiri*).

J. Temant (*allkiri*).